

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету
геології, географії, рекреації і
туризму

(вказати назву структурного підрозділу)

Віліна Віліна ПЕРЕСАДЬКО
(вказати П.І.Б керівника)

“ 02 ” вересня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕЗНАВСТВА

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u>
галузь знань	<u>10. Природничі науки</u> (шифр і назва)
спеціальність	<u>106. Географія</u> (шифр і назва)
освітня програма	<u>«Географія», «Картографія, геоінформаційні системи і дистанційне зондування Землі»</u>
спеціальність	<u>014.07 Середня освіта (географія)</u> (шифр і назва)
освітня програма	<u>“Географія, Людина і природа та туристська робота”</u>
спеціалізація	<u>Географія</u>
вид дисципліни	<u>обов’язкова/за вибором</u> (обов’язкова / за вибором)
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму
«28» серпня 2023 року, протокол № 11

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Залюбовська О.В., к. геогр.н., доцент кафедри фізичної географії та картографії
Черваньов І.Г., д. т. н., проф. кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії
Протокол від «28» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

_____ (підпис) (Юлія ПРАСУЛ)
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантими освітньо-професійних програм:
Гарант ОПП «Географія»

_____ (підпис) (Наталія БУБИР)
(прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Картографія, ГІС і ДЗЗ»

_____ (підпис) (Анатолій БАЙНАЗАРОВ)
(прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»

_____ (підпис) (Сергій КУЛШ)
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму
Протокол від «28» серпня 2023 року № 7
Заступник голови науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ (підпис) Юлія ПРАСУЛ
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Фундаментальні проблеми землезнавства» складена відповідно до освітньо-професійних програм «Географія», «Картографія, геоінформаційні системи і дистанційне зондування Землі» підготовки **магістра географії спеціальності 106. Географія**, освітньо-професійної програми «Географія, Людина і природа та туристська робота» підготовки **магістра середньої освіти спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)**.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є опанування проблемно-систематичного викладу проблем землезнавства як основоположної фундаментальної основи географічної освіти.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є оволодіння студентами, що вже мають кваліфікаційний рівень бакалавра, основними проблемними питаннями землезнавчої науки як основоположної у системі Наук про Землю, і пізнання можливостей керування глобальними, регіональними та подекуди локальними процесами з метою покращення геоекологічних ситуацій та уникнення екологічних небезпек.

Програма навчальної дисципліни складається з таких блоків:

1. Наука землезнавства: загальні засади.
2. Землезнавство в системі природознавства. Проблеми об'єкту-предмету землезнавства.
3. Організація природи географічної оболонки
4. Динаміка географічної оболонки та геосистем
5. «Нова» географія, її інноваційні напрями.

1.3. Кількість кредитів – 7.

1.4. Загальна кількість годин – 210 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни Фундаментальні проблеми землезнавства	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й магістратури	1-й магістратури
Семестр	
1, 2-й	1, 2-й
Лекції	
40 год.	16 год.
Практичні, семінарські заняття	
28 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
142 год.	186 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

Заплановані результати навчання.

Сформовані компетентності:

ЗК 01. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ОПП «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»).

ЗК 01. Володіння науковим світоглядом; знання основних теорій, концепцій, вчень, які формують наукову картину світу, вміння відстоювати власні наукові погляди (ОПП «Географія»).

ЗК 02. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ОПП «Картографія, ГІС і ДЗЗ»).

ЗК 02. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), розробляти стратегію наукового пошуку, проявляти ініціативу, до інтелектуальної самостійності (ОПП «Географія»).

ЗК 06. Прагнення до збереження навколишнього середовища (ОПП «Географія»).

ЗК 08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, бути сучасно освіченим, усвідомлювати і оволодівати можливістю навчання впродовж життя (ОПП «Географія»).

СК 01. Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального процесу (ОПП «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»).

СК 01. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації (ОПП «Картографія, ГІС і ДЗЗ»).

СК 01. Володіння науковими теоріями, концепціями, парадигмами, методологією географічної науки; здатність усвідомлювати причиннонаслідкові зв'язки та форми прояву глобальних проблем людства, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства (ОПП «Географія»).

СК 02. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів (ОПП «Картографія, ГІС і ДЗЗ»).

СК 03. Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науковоприкладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку (ОПП «Картографія, ГІС і ДЗЗ»).

СК 04. Здатність формувати ключові предметні компетентності учнів профільної старшої школи та реалізовувати наскрізні змістовні лінії засобами навчання (ОПП «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»).

СК 04. Здатність використовувати професійні знання з географії у процесі комплексного дослідження територій, здатність розробляти та сприяти впровадженню регіональних програм сталого розвитку територій, здійснювати геопланування територій різного ієрархічного рівня (ОПП «Географія»).

СК 05. Здатність розробляти та впроваджувати механізми територіального менеджменту та геопланування, зокрема здійснювати фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, процесів глобалізації, регіоналізації та урбанізації у світі, проводити їхню геоекологічну й суспільно-географічну експертизу та моніторинг (ОПП «Географія»).

СК 06. Здатність використовувати теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моніторингу, моделювання та прогнозування географічних об'єктів і процесів (ОПП «Географія»).

СК 06. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування (ОПП «Картографія, ГІС і ДЗЗ»).

СК 09. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти на засадах компетентнісного підходу (ОПП «Картографія, ГІС і ДЗЗ»).

СК 14. Володіння основами дослідницької діяльності, здатність застосовувати загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, дослідницькі навички (ОПП «Географія»).

Згідно до вимог освітньої програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

ПР 04. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах (ОПП «Картографія, ГІС і ДЗЗ»).

ПР 05. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень ОПП «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»).

ПР 05. Володіти сучасними методами, формами організації та засобами науководослідницької діяльності, прийомами наукового аналізу географічних процесів, використовувати професійно-профільовані знання й практичні навички з фундаментальних дисциплін при виконанні робіт, вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень (ОПП «Географія»).

ПР 06 Аналізувати геопросторові аспекти організації, розвитку і функціонування геосистем, визначати шляхи оптимізації природного середовища та раціонального природокористування (ОПП «Географія»).

ПР 07. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку (ОПП «Географія»).

ПР12. Планувати й виконувати теоретичні та прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки, аналізувати та презентувати результати досліджень (ОПП «Картографія, ГІС і ДЗЗ»).

ПР 15. Здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти, розробляти необхідне для цього навчально-методичне та інформаційне забезпечення ОПП «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»).

ПР 16 Використовувати сучасні знання географічних наук, понятійний концептуальний апарат з географії, його теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природні явища і процеси, пов'язувати та порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії, що є основою для отримання нових наукових результатів, креативного мислення та інноваційної діяльності (ОПП «Географія»).

ПР 18. Збирати, обробляти, аналізувати, критично оцінювати, систематизувати наукову, науково-популярну та технічну інформацію з різних джерел, дані польових досліджень, відповідні картографічні, літературні та статистичні джерела під час проведення географічних досліджень, обґрунтовувати доцільність їх використання, надавати критичну оцінку своїх висновків, співставляти отримані результати з існуючими знаннями, викладати це у формі тексту, доповіді, презентації, володіти основами професійної культури при підготовці та редагуванні текстів з географії (ОПП «Географія»).

ПР 20. Здатність самостійно організовувати процес навчання упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності спеціальні компетентності, що здобуті під час навчання (ОПП «Географія»).

Через систему знань та умінь:

Знання: методологічні принципи сучасної географічної науки та основні теоретико-методологічні проблеми землезнавства.

Уміння: осмислювати інформацію і знання з точки зору географічного способу пізнання; користуватися джерелами інформації про земні процеси та фундаментальними знаннями для пояснення фізико-географічних процесів та явищ, зокрема у геоекологічних проблемах.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Наука землезнавства: сучасний стан

Основоположне значення землезнавства в науках про Землю. Наукові аспекти землезнавства. Методологічно-просвітницька роль землезнавства. Освітня роль землезнавства.

Тема 1. Землезнавство в системі природознавства.

Сучасне природознавство, його світоглядні та наукові засади. Місце землезнавства у природознавстві Науковий метод природознавства (стосовно до землезнавства). Теоретичне дослідження, його місце у землезнавстві

Тема 2. Структура і зміст наукового землезнавства.

Наукове землезнавство як блоки знань:

- об'єктний: про положення й місце Землі у Космосі, її будову та географічну оболонку як оселю людства і загальний об'єкт географічних наук);
- процесний (динамічний): щодо природних процесів речовинно-енергетичного та інформаційного обміну і природної динаміки;
- організаційний (геокибернетичний): про складну систему географічної оболонки, її самоорганізацію та процеси саморегулювання;
- геоекологічний: про традиційні й сучасні проблеми глобального довкілля, сукупність досвіду й можливостей керування планетарними процесами та станами;
- ноосферний (щодо шляхів гармонійного співрозвитку Людства і Природи на основі науково обґрунтованих сценаріїв сталого само підтримуваного розвитку);
- прагматичний (щодо місця землезнавчих знань, можливостей і досвіду в умовах інформаційної ери). Використання системи знань про географічну оболонку у порівняльному планетознавстві як методологічне джерело пошуків життя на ін. небесних тілах та пошуків майбутніх обителів людей.

Формування землезнавчої науково визначеної картини Світу. Всесвіт. Земля у Всесвіті. Проблемні риси землезнавчого пізнання Світу.

Тема 3. Проблеми об'єкту-предмету і методу землезнавства

Класичні уявлення про об'єкт землезнавства. Новітнє (з А. Григор'єва) розмежування натурального й наукового об'єкту землезнавства. Сучасні предмет і аспекти землезнавства. Сучасні погляди В. Гришанкова, В. Шальнева на об'єкт-предметні стосунки у землезнавстві й фізичній географії в цілому.

Поняття наукового об'єкту у співвідношенні до об'єкту натурального. Науковий об'єкт географічна оболонка (біосфера) як понятійно-логічна система реального об'єкту – земної поверхні.

Роль у пізнанні наукового об'єкту предмету та попередньо встановлених базових знань - "Вавилонська вежа" науки природознавства, місце у ній землезнавства..

Теорія як основна форма знань, їх акумулятор і мірило достовірності. Формальні мови постановки опису, аналізу експерименту: логічна, математична, особливо картографічна й комп'ютерно-кібернетична (стосовно до використання геоінформатики та ГІС-технологій).

Експеримент. Спостереження, Формулювання завдання. Обґрунтування критеріїв та обрання індикаторів. Значення наукового метода. Вимоги до експерименту у природознавстві, адаптовані до наук про Землю: обґрунтування подібності, правила проведення, вимірювання, верифікації, оцінювання результатів.

Наукова ідеалізація. Наукова індукція: методи єдиної подібності, єдиної відмінності, супровідних змін та їх поєднання.,

Наукова дедукція: правила порівняння невідомого з відомим - подібність, аналогія, Правила перенесення інформації з одного об'єкту на інший: ізоморфізм та гомоморфізм.

Структура та організація географічної оболонки. Проблеми Нового землезнавства, актуальні для Людства.

Розділ 2. Геофізика та геохімія довкілля.

Тема 1. Геофізика довкілля.

Механічні взаємодії в географічній оболонці. Термодинамічні явища. Електромагнетизм. Основні проблемні запитання геофізики довкілля.

Тема 2. Геохімія довкілля.

Міграція та диференціація речовини. Парагенетичні асоціації елементів. Принципи рухомих компонентів Перельмана. Параметри міграцій. Геохімічне середовище. Основні проблемні питання Геохімії довкілля.

Тема 3. Динаміка географічної оболонки та геосистем (новітні погляди).

Джерела енергії і форми руху. Географічні теплові машини, їх землезнавчі моделі та прояви. Інші динамічні системи. Динамічна концепція глобального клімату. Взаємодія в системі «Океан-атмосфера-материки» за В. В. Шулейкіним. Глобальні процеси, що змінюють географічну оболонку як середовище людства: парниковий ефект, аерозольні катастрофи, глобальне потепління.

Розділ 3. Прикладне й конструктивне значення землезнавчих знань

Тема 1. Основні науковці й практичні здобутки теорії управління геосистемами. Відомі проекти великорегіональних змін довкілля. Моделювання сценаріїв глобального розвитку. Використання геотехнологій спрямованого впливу на довкілля. Перспективні позитивні технологічні можливості.

Тема 2. «Нова» географія.

Поняття й зміст нової географії. Інформаційні аспекти нової географії. Геоекологія. Перетворення природних ресурсів на активи соціально-економічного розвитку. Інформаційна та кібернетична географія. Бізнес та географічні (геоекологічні) інноваційні проекти: геомоніторинг, інвайронментальна економіка та менеджмент довкілля (інвайронментальний менеджмент). Воєнна географія.

Тема 3. Землезнавчі проекти людства

«Міжнародний геофізичний рік», «Міжнародне гідрологічне десятиліття», «Людина і біосфера», «Полімоде», «Глобальні зміни», «Світовий океан», «GIWA» та ін.

Напрями інноваційної діяльності навколо нагальних проблем людства; спроможність керувати природними процесами як інноваційно-інвестиційний потенціал землезнавства; авангардна роль фізичної географії у комплексних світових програмах: «Глобальні зміни», «Світовий океан», «Глобальні кліматичні зміни», «Опустелювання суходолу Землі», «Біологічне та ландшафтне різноманіття» та мультинаукових проектах. Освітня роль землезнавства: формування “матриць” світосприйняття й світорозуміння; феноменологія; першооснови знань про Всесвіт та природу Землі, Космос, Всесвіт.

Тема 4. Конструктивне землезнавство: пізнавальний процес та запровадження у практику

Методологічні рівні наукового пізнання: емпіричний і теоретичний. Емпіричний рівень, його методи: оглядові, спостережувальні, експериментальні. Моделювання, експеримент, емпіричне узагальнення, їх приклади. Теоретичний рівень: гіпотеза, уможливлене моделювання, ідеалізація, створення дослідницького об'єкту за правилами подібності; формалізація, моделювання, аналіз/синтез, відкриття,

Актуальні спрямування (тренди): адаптація у геосистемах; синергетика і самоорганізація; геофізичні та геохімічні бар'єри. Специфіка проявів таких властивостей у різних географічних обстановках; можливості їх застосування у сучасних задачах взаємодії Природи й Людини та природокористуванні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		го	л	п	лаб.	інд.		с. р.	л	п	лаб.	інд.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Наука землезнавства: сучасний стан												
Тема 1. Землезнавство в системі природознавства.	23	3	3			17	23	2	1			20
Тема 2. Структура і зміст наукового землезнавства.	23	4	2			17	23	2	1			20
Тема 3. Проблеми об'єкту-предмету і методу землезнавства	24	3	3			18	21	1	-			20
Разом за розділом 1	70	10	8			52	67	5	2			60
Розділ 2. Основоположні фундаментальні проблеми землезнавства												
Тема 1. Геофізика довілля	19	2	2			15	21	1	-			20
Тема 2. Геохімія довілля	24	4	3			17	23	2	1			20
Тема 3. Динаміка географічної оболонки та геосистем (новітні	27	4	3			20	23	2	1			20
Разом за розділом 2	70	10	8			52	67	5	2			60
Розділ 3. Сучасні проблеми вчення про географічну оболонку												
Тема 1. Основні науковці й практичні здобутки теорії управління геосистемами.	17	4	3			10	24	2	2			20
Тема 2. «Нова» географія	18	6	2			10	24	2	2			20
Тема 3. Землезнавчі проекти людства	20	6	4			10	28	2	2			12
Тема 4. Конструктивне землезнавство	15	4	3			8						
Разом за розділом 3	70	20	12			38	76	6	6			64
<i>Усього годин</i>	210	40	28			142	210	16	10			184

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Проблеми предмет методу землезнавства інформаційну еру	1	1
2	«Космос» О. Гумбольдта та порівняльне землезнавства К. Ріттера та конструктивне землезнавство А. М. Краснова	1	
3	Вчення про фізико-географічну оболонку (фізико-географічне середовище) та єдиний фізик-географічний процес А. О. Григор'єва, їх сучасне значення	1	1
4	Предмет та метод загального землезнавства за А. О. Григор'євим, С. В. Калесником, Г. Є. Грищанковим, К. І. Геренчуком, В. О., Боковим, І. Г. Черваньовим	1	
5	Сучасні проблеми космічного землезнавства	1	
6	Сучасні дослідження глобальних змін	1	1
7	Глобальні зміни за міжнародною біосферно-геосферною програмою	1	
8	Міжнародна програма «Світовий океан»	1	
9	Міжнародна програма ГІВА	1	
10	Космічний моніторинг землі	1	
11	Геохімічні проблеми речовинного складу Землі	1	1
12	Класична геохімія	1	
13	Великий літосферний кругообіг. Боротьба концепцій фіксизму та мобілізму	1	
14	Дослідження хімічного складу Землі за різними вченими	1	1
15	Геохімічні процеси в системі літосфера-атмосфера-гідросфера	1	
16	Геохімія ландшафту в землезнавчому баченні	1	
17	Геохімія ландшафту у природних зонах суходолу Землі	1	
18	Енергетичні проблеми тріади земля кора-географічна оболонка-космос	1	1
19	Сутність інвайронментальної енергетики з географічного погляду за К. К. Марковим, В. О. Боковим, І. Г. Черваньовим	1	
20	Глобальні системи переносу енергії за В. В. Шулейкіним	1	
21	Інвайронментальна енергетика: потоки енергії, їх модифікації та географічне значення за В. О. Боковим, І. Г. Черваньовим, І. І. Залюбовським	1	
22	Роль географічних та геоекологічних процесів у глобальному енергетичному циклі Землі за К. Я. Кондратьєвим, М. І. Будико	1	
23	Планетарний парниковий ефект, його утворення, зміни й роль на планетах (за К. Я. Кондратьєвим).	1	
24	Енергія і клімат (за колективною монографією). Сценарії кліматичних змін за М. І. Будикою	1	

25	Структуралізм: структура як одна з сутностей географічної оболонки	1	1
26	Функціоналізм: узагальнення природних механізмів функціонування географічної оболонки	1	1
27	Історизм: значення часу як атрибуту й фактору саморозвитку	1	1
28	Кібернетизм: географічна оболонка як система саморегулювання	1	1
Разом		28	10

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
	<i>Студенти мають самостійно опрацювати матеріал за темами:</i>		
1	Поняття методології та його наукове значення	3	3
2	Провідні парадигми сучасного землезнавства: критичний огляд проблеми	2	5
3	Здобутки та характерні проблеми теоретичної географії (зокрема, стосовно до інформаційної географії)	7	5
4	Предметна сутність географії в інформаційному суспільстві	5	7
5	Базовий понятійний апарат географії	4	7
6	Відношення інформаційної географії до комплексних природних процесів	3	6
7	Природничий базис сучасної географії	4	6
8	Способи аналізу-синтезу географічної інформації	2	4
9	Номотетичний та ідеографічний підходи систематизації знань	2	4
10	Просторові відношення у геосистемах за О. Ретеюмом	5	6
11	Часові відношення у геосистемах за В. Боковим	5	6
12	Порівняльний аналіз системно-структурного та структурно-функціонального підходів	4	5
13	Геосистема, її науковий статус та пізнавальні можливості. як об'єкт, предмет, форма впорядкування дійсності та мета	4	5
14	Поняття системи з боку інформації. Інформаційна модель геосистеми	6	4
15	Топологія та метрика геосистем (на прикладах різної природи)	5	7
16	Типи рухів, притаманні геосистемам	4	7
17	Моделі саморегулювання та його прояви у природі	4	7
18	Організація та функціонування геосистем: зв'язок поміж ними	4	5
19	Самоорганізовані системи. Прояви самоорганізації у геосистемах та компонентах	4	5
20	Вплив людини на самоорганізацію: приклади керування географічним процесом	6	7
21	Інформаційна географія за М. Багровим	4	6
22	Зміст, спрямування, предмет, мета інформаційної географії	4	6

23	Що таке географічний простір: в уяві пересічної людини; у науковому словотлумаченні; у картографії та геоінформатиці	5	8
24	Що таке матриця світовідображення (матриця світосприйняття) за М. Багровим у культурологічному (тобто	3	7
25	Яким є зміст поняття географічний простір за різними авторами	5	7
26	Що таке образно-географічна транзитологія за Д. Замятіним	6	7
27	Якими є аспекти середовище орієнтованого підходу	4	5
28	Яким є сучасне значення хорологічної парадигми А.Геттнера за оцінками Д. Замятіна	5	7
29	Якими вважають географічні засади ментальності, етнічної самобутності та патріотизму	6	4
30	Географічний ландшафт як простір за М. Гродзинським	7	4
31	Аспекти феноменологічного розгляду ландшафту за М. Гродзинським	6	6
32	Ментальні карти учнів за В. Максаковським	4	6
	Разом	142	184

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено

7. Методи навчання

До основних методів навчання належать: лекції (з презентаціями), семінарські заняття, самостійна робота студентів згідно з програмою курсу, контрольні роботи для студентів денної і заочної форми навчання).

8. Методи контролю

Поточний контроль – за письмовими тестами.

Підсумковий контроль – письмовий тест.

9. Схема нарахування балів

Для семестру 1

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання						Разом	Залік	Сума
Розділ 1			Розділ 2		Контрольна робота, передбачена навчальним планом			
T1	T2	T3	T1	T2				
25			25		10	60	40	100

Для семестру 2

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 2	Розділ 3			T1				
T1	T1	T2	T3					
25		25			10	60	40	100

Критерії оцінювання

Поточна успішність 60 балів:

1. Доповіді на семінарських заняттях за темами (по 25 б максимум) – 50 б.
2. Контрольна робота – 10 б.

Підсумковий контроль (залік) 40 балів

Семінарське заняття 25 б (за семестр студент має підготувати доповіді на 2 обрані теми та зробити розширену доповідь під час семінарського заняття). Критерії оцінювання:

- 1) повне та детальне розкриття заданої теми з презентацією, та відповіді на запитання викладача і одногрупників – 20-25 б.
- 2) повне та детальне розкриття заданої теми з презентацією, без відповідей на питання – 15-20 б.
- 3) часткове розкриття заданої теми з презентацією без відповідей на питання – 7-15 б.
- 4) доповідь з презентацією, що майже не розкривають заданої теми – від 1 до 7 б.
- 5) не виконана доповідь – 0 б.

Контроль знань. Оцінка, яку отримує студент за контрольну та підсумкову (екзаменаційну) роботи, відповідає відсоткові правильного виконання поставленого завдання. Завдання вважається **виконаним правильно**, коли студент **самостійно** дав повну, вірну та вичерпну відповідь, **не користуючись** жодними зовнішніми джерелами інформації або підказками інших осіб.

До підсумкового семестрового контролю допускається студент денної форми навчання, який протягом семестру мав мінімум дві доповіді на семінарських заняттях, набравши не менше ніж **20 балів** за всі види робіт, передбачених навчальною програмою дисципліни.

У разі виявлення факту **академічної недоброчесності** із боку студента під час іспиту його екзаменаційна оцінка **повинна бути зменшена до 0**, а сам студент **має бути видалений з аудиторії**, де проводиться іспит (*пункт 7.12.5 «Положення про організацію освітнього процесу в ХНУ імені В. Н. Каразіна», наказ ректора № 0202-1/155 від 21.04.2017 р.*).

Поточний та підсумковий контроль містить закриті та відкриті питання. Оцінювання закритих питань відбувається пропорційно до кількості правильних відповідей. При оцінюванні відкритих питань враховується повнота відповіді: повне та детальне розкриття питання – 100%-90 від оцінки за питання, неповне розкриття питання – 90-60% від оцінки за питання, часткове чи неточне розкриття питання – 60-40% від оцінки за питання відповідь, відповідь що майже не розкриває питання але містить ключові слова з теми – 0-40% від оцінки за питання відповідь, відповідь поністю невірна чи відсутня – 0 %.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Базова

1. Багров М.В. Землезнавство: підручник для університетів України / Багров М.В., Боков В.О., Черваньов І.Г. К.: Либідь, 2000.- 464 с.
2. Олійник Я.Б. Загальне землезнавство: підручник /Я. Б. Олійник, П.Г.Шищенко, Р.П.Федорищак. К.: Знання-Прес, 2008. - 342 с.
3. Гришанков Г. Е. Вступ до фізичної географії. Предмет та мектод: навчальний посібник . -К.: Знання, 2001. – 250 с.
4. Олійник Я.Б.Основи екології : підручник / Я. Б.Олійник, П. Г. Шищенко, О. П. Гавриленко. - Київ : Знання, 2012. - 558 с.
5. Черваньов І.Г., Боков В.О. Землезнавство: історія, методологія, положення про географічну оболонку. Навчальний посібник. – Харків: Харківск. ун-т, 1993. – 90 с.

Додаткова

1. Боков В.О. Просторово-часова організація геосистем.- Сімферополь: СДУ, 1983. – 80 с.
2. Гродзинський М.Д. Сприйняття ландшафту: місце и простір – У 2-х т.- К.: НВЦ КДУ імені Тараса Шевченка, 2005. Т.1 – 430 с., т.2 – 470 с.
3. Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Естетика ландшафту: навчальний посібник.- К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2005.
4. Мороз О.А. Історія біосфери Землі: навчальний посібник. К.: «Відродження, 1996. – 362 с. Петлін В. М. Конструктивне ландшафтознавство. Львів: - НВЦ Львів.у-ту імені Івана Франка, 2006.- 357 с.
5. Петлін В.М. Системна природнича географія : навчальний посібник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. – 2011. - 400 с.
6. Петлін В.М. Теорія природних територіальних систем : монографія у 4-х т. Львів: Світ, 2016.
Т. 1. Загальнотеоретичні і загальнометодологічні основи природних територіальних систем.
Т. 2. Природні територіальні системи : концепції , парадигми, організація
7. Сонько С.П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми. К.: Ника-центр, 2001. – 286 с.
8. Черваньов І.Г., Боков В.О., Тимченко І.Є. Геосистемні основи управління природним середовищем. - Х.: НВЦ ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2004.- 135 с.

Інформаційні ресурси

1. Українська географічна енциклопедія. У 3-х т. К.: вид-во УРЕ ім. Миколи Бажана. 1998-1993.
2. Екологічна енциклопедія. У 3-х т. К.: ВЕЛ, 2006-2008.
3. Національний атлас України. К.: ІГ НАН України, ВО Картографія. 2007.
4. Географічний атлас Світу. К.: ВО Картографія, різні роки.
5. Сайти Інтернету (зокрема, Вікіпедія).